

EGY ÚJ KÖLTŐ

Talán igaz, hogy a költők csoportokban jönnek, mint a madarak, s mint Arany után, úgy Ady után is csöndnek kell lenni, míg majd az új csapat fölveri a magyar Parnasszust. Talán a priori hiábavaló évente várni az új tehetséget — s kivált ezekben az években, mikor a Cél hámba fogta az ifjak lelkét, a szabadságot mumusnak festik elébük, s kulturánk tornyát inkább azért mutogatják nekik, hogy lerombolják mint hogy továbbépítsék. A «tekintélyek tisztelete» helyeselt jelszóvá lett ma akár a közép-korban, de sohasem nőtt még fel nemzedék, mely távolabb lett volna a Szellem tekintélyeinek tiszteletétől, mint ez a mai magyar. Ők nem a Szellem, hanem a nyers erő tiszteletében és fegyelmében nőttek.

Annál nagyobb az érdeklődésünk egy új költő előtt, aki szinte mindenben azt akarja adni, amit e mai korosztálytól legkevésbé váránk: tanulmányt, művészetet, világirodalmi kulturába való kapcsolódást, higgadt fölényt és szabadságot az aktuális világnézetekkel és irányokkal szemben. Aki nem tudná, alig hinné, hogy Szabó Lőrinc — a Föld, Erdő, Isten c. verseskönyv szerzője — ebből az új, háborúban-nőtt korosztályból való. Alig ismerünk higgadtabb lírát az övénél, szinte ész és tapasztalás látszanak szólni verseiből s még legérzelmibb hangjai is inkább a kiábrándultság, mint a forrongás hangjai, nem szenvedélyes, hanem nyugodt és bölcs kiábrándulásé... Még művészete sem fiatalos: távol a fiatalság könnyűségétől és pongyolaságától, másrésztől távol van a nehéz és bizarr formákkal való játéktól is, a virtuóz kedvtől, mely az erejét mutogató ujjoncot jellemzi.

A kritikus önkénytelenül magyarozatát keresi a tüneménynek s mélyebbre hatva ebben a lehiggadt könyvben is fölfedezi a rejtett fiatalságot.

A költői fejlődés ismert tünete, hogy a nyelv előbb születik meg mint a mondanivaló, a méh megépíti művészi sejtjeit a jövő méznek, kész fegyverzetben próbálgatja erejét az ifjú, mikor még azt sem tudja, kivel és miért fog harcolni? (Goethe és Shakespeare fiatalkori versei gyakran úgy hatnak, mint valami nagyszerű stílusgyakorlatok.) Szabó Lőrinc is, mint virtuóz kezdte. A rímek, az alliterációk, a formai nehézségek és különösségek vonzották, rajongni tudott egy enjambemert=ért, egy furcsa asszonáncért, egy szokatlan szóért, mely versben eddig nem nyert polgárjogot. Első versei, melyeket olvastam, mértéktelenek voltak ilyesmiben. Később a műfordítás feladataival birkózott, tovább keresve a nehézségeket, Omar Khajámnak és főleg Shakespeare szonettjeinek átültetési meghozták számára a sikert, s egyszersmind korán meghozták fiatal művészetének a fegyelmet, a szigorú iskolát.

Ez a fegyelem hamarosan megláttatá vele a külsőleges virtuozitás ürességét, s költészete egy más virtuozitás felé növekedett, mely nehezebb és nagyobb érdem amannál. A raffinált művészet benyomását kelteni egyszerű, többnyire rímtelen versekben, hangosság nélküli, gyakran szinte a prózához közelálló szavakkal: «oly cél, minőt óhajthat a nemes». Szabó Lőrinc teljes, szinte hideg tudatossággal tör e cél felé, melyre fiatal éveinek mestere, példája, Stefan George, saját útjával, saját költészetének fejlődésével is vezette. Szabó Lőrinc nem tartozik azok közé a fiatalok közé, akik mindenáron eredetiséget és modernséget hajszolnak. Komoly